

Meervoud van Pet

Als directievoorzitter ECN heb ik geprobeerd de veiligheidscultuur in Petten te verbeteren, vijf jaar op een vriendelijke manier en het laatste jaar op een keiharde onvriendelijke manier, en nog steeds klopte er op nucleair gebied helemaal niets van. Daaruit heb ik mijn conclusies getrokken en heb ik mijn functie neergelegd. Sindsdien heb ik mijn mond gehouden. Dat leek mij gepast als je je functie neerlegt. Nu blijkt dat er in Petten nog steeds gesjoemeld wordt op nucleair gebied. Daarom acht ik het mijn plicht de noodklok te luiden.

1. Toen ik in het voorjaar 1996 bij Harry van den Kronenberg (toenmalig directeur ECN), voor mijn aanstelling als adjunct-directeur, op bezoek kwam schrok ik me rot. Nergens op het ECN terrein waren meer mannen in witte pakken te zien. De stralingscontroleurs waren wegbezuinigd, de mensen van de nucleaire afdeling (nu NRG) controleerden zich zelf (zogenaamd). Het betekende gewoon dat er niet meer gecontroleerd werd, nergens meer!
2. Een voorbeeld. Ook het laboratorium voor sterk-stralende objecten, waar de hot-cells zijn en mensen met afstandsbediening achter loodglas hoogradioactief materiaal verwerken, had geen stralingscontroleurs meer. 'Degenen die hier werken controleren zichzelf', werd gezegd, maar wat bleek: ze liepen zonder zich te controleren door de achterdeur naar hun kantoor of naar huis! Als directeur heb ik persoonlijk die achterdeur meerdere keren op slot moeten doen, maar telkens werd die weer geopend want dat was de kortste weg naar buiten en hoefde je niet langs de monitors.
3. Nog een voorbeeld. Uit metingen bleek dat het complete riool op het ECN terrein besmet was. Overal gaven de afvoerputten en riolen een stralingsdosis aan die ver boven de norm lag. Daarom was een totale vervanging van het rioolsysteem noodzakelijk.
4. Toen ik mijn zorgen meldde aan Harry van den Kronenberg en Jan Terlouw (voorzitter Raad van Toezicht) werd mij gevraagd een rapport op te stellen. Dat heb ik in het najaar 1996 aan de RvT gepresenteerd en opdracht gekregen alle verbeterpunten aan te pakken.
5. Ik had o.a. geconstateerd dat al het radioactief afval nog steeds op het ECN terrein lag. Niets ging naar de COVRA hoewel wij daartoe wettelijk verplicht waren. Ook nieuw radioactief afval werd gewoon in opslag genomen i.p.v. naar de COVRA verstuurd. De verklaring van de leiding van de nucleaire afdeling was dat voordat de COVRA er was Petten jarenlang de centrale opslagplaats was geweest. Dus alles was veilig in Petten en radioactief afval naar COVRA brengen kost geld.
6. Ik vond buiten de 'pluggenloods', grote plastic containers met laagradioactief afval. Dat bleek van de olie en gas industrie te komen. De nucleaire afdeling maakt pijpen schoon die bij gas en oliewinning radioactief worden en het radioactieve 'sludge' nam men in opslag. Dat afval heb ik onder dwang naar de COVRA gestuurd.
7. Vervolgens heb ik een plan opgesteld voor al het andere radioactief afval. Dat plan is voor zover mogelijk uitgevoerd. Ik weet zeker dat ik voor mijn vertrek (1-4-2002) ervoor gezorgd had dat al het historisch afval dat naar de COVRA kon, ook daadwerkelijk daar naar toe is gegaan. Het ging om al het laag- en middel-radioactief historisch afval.
8. Al het hoogradioactief afval (800 vaten) was toen ook al uit de opslagloods gehaald en ondeugdelijke verpakkingen vervangen. Maar die vaten konden toen nog niet naar de COVRA omdat het HABOG nog niet klaar was. Dus zijn die 800 vaten toen weer teruggeplaatst in de pluggenloods, wetend dat ze opnieuw omgepakt zouden moeten worden.

9. Nu liggen er weer veel meer vaten dan 800. En niet alleen hoogradioactief afval, maar ook middel en laag. Bovendien zijn er weer ondeugdelijke vaten. Hoe kan dat? Ik ben er zeker van dat NRG recent afval erbij heeft gestopt. Afval dat het resultaat is van de productie voor medische isotopen. Het gaat hier dus niet meer uitsluitend om het historisch radioactief afval. NRG schuift nu zijn eigen recente afval van de isotopenproductie bij het historische hoogradioactieve afval. NRG doet dit om de kosten van de productie van isotopen te drukken, zodat de verkoop van isotopen voor NRG meer winst oplevert. En het moederbedrijf, ECN, en de overheid opdraaien voor de extra kosten van het verwerken en afvoeren van dit afval.
10. Toen ik begin 2002 wegging, lag er een compleet plan klaar voor de afvoer van het hoogradioactief afval naar de COVRA zodra het HABOG klaar zou zijn. Mijn opvolgers hebben pas ruim tien jaar later een aanvraag ingediend voor een vergunning om dit plan uit te voeren. De vraag is waarom? Het kostte zoveel geld om dit afval te verpakken en af te voeren en dat geld had/heeft ECN/NRG niet. Als ze die aanvraag meteen hadden ingediend, was al snel duidelijk geworden dat ze feitelijk failliet waren.
11. Met betrekking tot de productie van radio-isotopen ontdekte ik in 2001 dat NRG stiekem een eigen opwerkingsfabriek wilde beginnen. Dat is in strijd met het nonproliferatieverdrag maar daar trok men zich niets van aan. Die ontwikkeling heb ik slechts met de grootst mogelijke moeite kunnen stoppen, niet zonder de hulp van de RvT.
12. Op een donkere novemberavond in 2001 viel de stroom uit in de Noordkop en ook de kernreactor in Petten viel stil. Het is geen kerncentrale, hij produceert geen stroom hij heeft stroom nodig voor de koeling van de 50 MWatt warmte in de reactorkern. Die avond werkte echter het noodkoelsysteem niet. Er is natuurlijk een extra noodkoelsysteem. Dat werkt op convectorie waardoor koud water door de reactorkern stroomt. Het geeft de operators 20 minuten de tijd om het noodkoelsysteem aan de gang te krijgen. Voor die convectoriekoeling moet de operator van de reactor wel een speciale klep open zetten. Maar het was donker in de controlekamer dus de operator kon niet goed zien wat hij deed. De zaklantaarn was niet op zijn plek, die had een collega even geleend voor een klus onder zijn auto. Op goed geluk zette de operator de klep in de stand waarin hij dacht dat de convectoriekoeling zou werken. Gelukkig duurde de stroomstoring niet lang. Toen het licht weer aan ging zag de operator dat hij de klep niet open maar juist dicht had gezet. Had de stroomstoring langer geduurd dan was er in Petten een ramp gebeurd.
13. Overigens faalde het noodkoelsysteem omdat de operators verzuimd hadden de accu's bij te vullen. Ze beloofden na het bijvullen van de accu's nog een test te doen of het noodkoelsysteem nu wel zou werken. Die proef deden ze echter niet voordat de reactor weer in vol bedrijf was, maar pas aan het eind van een nieuwe cyclus met al het hoogradioactief materiaal er in. Gelukkig deed het noodkoelsysteem het nu wel.
14. Toen ik enkele maanden later van dit incident hoorde, men dacht het voor mij geheim te kunnen houden, schreef ik een brief aan de minister voor Milieu (Pronk) dat ik niet langer kon garanderen dat de bedrijfsvoering van de kernreactor in Petten veilig was en dat ik dus mijn functie als directievoorzitter ECN neerlegde. Daarop heeft Pronk de reactor stil gelegd en de IAEA erbij gehaald. Die rapporteerde meer dan 140 verbeterpunten. Toch was de reactor drie maanden later weer in bedrijf. Nu 14 jaar nadien blijkt uit de recente incidenten in Petten dat diezelfde verbeterpunten nog steeds aan de orde zijn.
15. Dan nog een punt van zorg over de vergunning voor de productie van Technetium. Die vergunning heeft ECN/NRG, maar zij hebben de kennis niet die nodig is om Technetium

uit bestraald hoogverrijkt uraan te halen. Zij 'verhuren' de vergunning tegen betaling aan Mallincrodt/Covedien die wel de kennis heeft maar niet de vergunning kan krijgen omdat het gaat om het hanteren van hoogverrijkt uraan en dat mag een commercieel bedrijf niet vanwege het nonproliferatieverdrag. Is hier niet sprake van oneigenlijk gebruik van de vergunning?

16. Ook zegt men steeds dat de kernreactor in Petten een research reactor is, maar er wordt helemaal geen onderzoek meer gedaan. Al jaren niet meer. Harry van den Kronenberg heeft daar al een eind aangemaakt. De reactor wordt uitsluitend gebruikt voor de productie van radio-isotopen. Daaraan wordt flink verdiend want de werkelijke kosten van de reactor en toebehoren worden onder het mom van 'research' naar de Nederlandse en Europese overheid geschoven.
17. Tot slot. De kernreactor in Petten staat vol met zijn eigen gebruikte splijtstof. Toen ik directeur was stond de reactor al zo vol dat we moesten stoppen of bestraald splijtstof verwijderen. Dat kon alleen naar de VS, maar Greenpeace (Diederik Samsom) was tegen. Ik heb onderhandeld en medewerking gekregen onder voorwaarde dat we de reactor en de productie van radio-isotopen zouden converteren van hoogverrijkt (HEU) naar laagverrijkt uraan (LEU). Dat hebben we toen plechtig beloofd en dus konden we twee rekken met bestraald splijtstof uit de reactor halen en op transport zetten naar de VS zonder protest van Greenpeace. Nu blijkt dat de conversie van HEU naar LEU nog steeds niet voltooid is!

Dr. F.W. Saris
oud-directievoorzitter ECN
16 IV 16